

Obezbeđivanje kontinuiteta i sigurnosti proizvodnje povrća na Kosovu

STRANA 2

Ekonomski uticaj korona virusa COVID-19 na turistički sektor na Kosovu

STRANA 3

Kako se turistički operateri na Kosovu suočavaju sa ovom situacijom?

STRANA 4

2020
MAJ

BILTEN.

PROMOVISANJE
ZAPOSŁJAVANJA
U PRIVATNOM
SEKTORU

#POSITIVENEWS u vremenima izazova

Početkom 2020 godine “zaključavanje” nije bila reč kojom bismo se koristili da opišemo šta mislimo da nam nova godina sprema. Situacija sa COVID-19 širom sveta ubrzo je dovela sva društva do suočavanja sa istom olujom. Svi smo se morali prilagoditi i smisliti strategije kako bi se nosili sa pretnjom pandemije koja utiče na svaki aspekt života.

Kao što kaže stara poslovice “neobična vremena zahtevaju neobične mere”. Ova vremena iskušenja mogu rezultirati ličnim i profesionalnim izazovima. S druge strane, takva vremena otkrivaju i snalažljivost ljudi i timova koji osmišljavaju inventivne načine reagovanja i prilagođavanja novim okolnostima, kako bi nastavili raditi na cilju stvaranja prilika u zemljama u kojima Swiss-contact deluje.

Projekat promovisanja zapošljavanja u privatnom sektoru Švajcarske agencije za razvoj i saradnju na Kosovu brzo je reagovao na ovu globalnu

krizu i uspeo da upravlja situacijom i ublažavanjem posledica u našoj oblasti rada. Najveća promena od meseca marta bila je naučiti da se pređe sa živog rada u virtualnije područje i da se nastavi raditi na uticaju, prilagođavajući se novoj stvarnosti.

Zadovoljenje neposrednih trenutnih potreba za hranom, a posebno hranljiva hrana za ljude, jedna je od glavnih briga trenutno. U uskoj saradnji sa partnerima iz sektora Prehrana i prirodni sastojci, aktivnosti su preusmerene na podršku inicijativa koje obezbeđuju kontinuitet i sigurnost proizvodnje povrća na Kosovu, kako za tržište, tako i za prerađivače hrane. Vesti iz ovog sektora su pozitivne i ohrabrujuće. Pročitajte više na **Stranici 2**.

Sa zaključavanjem širom sveta, turizam i turistička industrija primili su vrlo težak udarac, pri čemu Kosovo nije izuzetak. U martu je PPSE pripremio dokument: Ekonomski uticaj pandemije COVID-19 na sektor ugostiteljstva na Kosovu“ koji je takođe dostavljen Ministarstvu fi-

nansija i transfera na Kosovu kako bi podržao njihovo planiranje mera ublažavanja ekonomije za ovaj važan sektor ekonomije. Pročitajte više na **Stranici 3**.

PPSE Projekat dostigao je važnu prekraticu

Dana 26 marta 2020 godine, Donatorska komisija za razvoj preduzeća (DCED) čestitala je timu PPSE na “veoma uspešnoj reviziji sistema za merenje rezultata u skladu sa DCED standardom“. Takav zaključak je važna prekretnica za naš sveobuhvatni cilj projekta: mala i srednja preduzeća koja posluju u dobro organizovanim i inkluzivnim ekonomskim sektorima, obezbeđuju povećano održivo profitabilno zapošljavanje za mlade žene i muškarce na Kosovu. Uz to, zaključak DCED-a ponavlja ubedljivo vrednost podrške Švajcarske agencije za razvoj i saradnju ekonomskom rastu Kosova.

IZDVAJAMO IZ NAŠEG RADA

Obezbeđivanje kontinuiteta i sigurnosti proizvodnje povrća na Kosovu

■ Trenutni fokus PPSE-ove podrške u sektoru hrane i prirodnih sastojaka je ugovorna poljoprivreda. Ovo je upotpunjeno uslugama i aktivnostima za povećanje pristupa poljoprivrednika ka kvalitetnim i pristupačnim sadnicama kako bi se povećao kapacitet moderne proizvodnje sadnica na Kosovu. Od početka II faze u 2017 godini, PPSE je podržao dva pogona za proizvodnju sadnica: Fidanishtja e Godancit i Agrobora. Takva podrška uključivala je finansijsko zajedničko ulaganje, tehnologiju i pristup znati – kako kroz stručnjake, tako da postrojenja mogu efikasno da funkcionišu.

U II fazi 587 novih poljoprivrednika je uključeno u ukupno ugovoreno poljoprivredno gazdinstvo koristeći više od 1.000 hektara zemlje.

U poslednjih nekoliko meseci, vesti od naših partnera u sektoru proizvodnje sadnica bile su pozitivne i ohrabrujuće. Zadovoljavanje trenutnih potreba za hranom bila je njihova ključna aktivnost. Drugim rečima, proizvođači sadnica i mreža ugovornih poljoprivrednika obezbeđuju kontinuitet i sigurnost proizvodnje povrća na Kosovu, kako za tržište, tako i za preradu hrane.

Fehim Redžepi iz, sabirnog centra Agrocelina, kaže: “Ove godine je situacija sa ugovorenim poljoprivrednicima mnogo bolja i sadnice su još kvalitetnije.” Agrocelina je potpisala ugovor sa specijalizovanim proizvođačem sadnica Fidanishtja e Godancit za 200.000 sadnica krastavca. PPSE stimuliše poljoprivrednike ugovorene putem Agroceline pokrivajući 0,03 evra po svakoj sadnici. Preostali iznos pokriva Agrocelina i poljoprivrednici. “Veoma sam zadovoljan kvalitetom sadnica. Cena je bila razumna i s obzirom na situaciju koju je stvorio COVID-19, Agrocelina nam je omogu-

čila da sadnice platimo svojom proizvodnjom“, kaže Robert Skeli, čija porodica poseduje plastenik u selu Novosela u Đakovici i koja je dobila 10.000 sadnica krastavaca.

Za Skendera Ramadanija iz Fidanishtja e Godancit “ova saradnja omogućava sigurnu proizvodnju povrća koja će zadovoljiti potrebe stanovništva u hrani, kao i potrebe preduzeća za preradu hrane”. Kroz istu saradnju sa PPSE-om, potpisao je i ugovor sa zadrugom Krusha e Madhe (Velika kruša) za 250.000 sadnica paprike.

U martu, manje od godinu dana nakon što je započela sa radom, Agrobora je bila spremna da distribuirati prvih 400.000 sadnica povrća u ugov-

orenih 25 većih staklenika koji su posedu poljoprivrednika iz 9 opština na Kosovu. U aprilu su PPSE i Agrobora potpisali partnerski ugovor o obezbeđivanju sadnica povrća po sniženoj ceni za 7 gazdinstava, za koja je potrebno snabdevanje do 916.000 sadnica paprike, krastavaca, luka i brokule. Ukupna površina uzgajanja biće oko 14,1 hektara. Jedina odgovornost poljoprivrednika je da uzgajaju sadnice.

Ova aktivnost specijalizovane proizvodnje sadnica za ugovorene poljoprivrednike je važno postignuće za stvaranje održive proizvodnje sadnica u zemlji i kontinuirano širenje ugovorenog sistema uzgoja, što povećava finansijsku sigurnost poljoprivrednika.

Ekonomski uticaj korona virusa COVID-19 na turistički sektor na Kosovu

■ Uz mere preduzete sredinom marta 2020 godine, radi ograničavanja i zaustavljanja poslovnih kretanja i aktivnosti na Kosovu, kao i širom sveta, zbog pandemije COVID-19, stradali su sektori poput turizma, putovanja, ugostiteljstva i gastronomije i zadobili težak udarac. Još uvek nema tačnih procena kakav će uticaj ovaj period imati na ove sektore kosovske ekonomije, ali prve brojke pokazuju da će se povratak na nivo pre meseca marta predstavljati dug i nimalo lak proces.

Dana 3 aprila 2020 godine, Ministarstvo finansija i transfera (FMT) Republike Kosovo odobrilo je i objavilo Operativni plan za hitni fiskalni paket. Ovaj paket ima za cilj da pruži finansijsku podršku preduzećima u teškoćama zbog smanjenja ili obustave njihove aktivnosti nakon situacije koju se u zemlji stvorila zbog pandemije. MFT nije razrađivao mere po sektorima ekonomije, već je pristupio pristupu podrške malim i srednjim preduzećima subvencionirajući delimično gubitke i plate radnika tokom dva meseca: marta i aprila.

Pre najave ovog paketa, projekat za Promovisanje zapošljavanja u privatnom sektoru (PPSE)

za razvoj i saradnju na Kosovu radio je na izveštaju o "[Ekonomskom uticaju pandemije COVID-19 na sektor ugostiteljstva i smeštaja na Kosovu](#)". Ovaj izveštaj je dostavljen Ministarstvu finansija i transfera na Kosovu, kako bi podržao njihovo planiranje olakšavajućih ekonomskih mera za ovaj važan sektor ekonomije.

Prema ovom izveštaju iz projekta PPSE, grupa procena dvomesečnog prekida hotelijerskog i smeštajnog sektora mogla bi imati ovaj uticaj:

- više od 12.000 neaktivnih zaposlenih koji su u riziku da izgube posao i ostanu bez primanja;
- zaposleni u ovom sektoru izgubili bi ukupan iznos preko 6 miliona EUR u vidu plata;
- 3.683 malih i srednjih preduzeća direktno su pogođena gubicima od prometa od oko 13 miliona EUR, i
- zbog pasivnosti ugostiteljstva i smeštaja, dalji uticaj na međusobno povezani sektor mogao bi biti veći od 10 miliona EUR

Prvi put objavljen u časopisu Albinfo, maj 2020

DA LI STE ZNALI...?

A

...da zaključavanje nije odvrtilo poljoprivrednike na Kosovu od aktivnosti? Agropeti, kompanija koja se bavi sakupljanjem i uzgojem ne-drvenih šumskih proizvoda i lekovitih aromatičnih biljaka, nastavila je sa svojim planovima gajenja koprive. Tokom svog poslovanja, Agropeti deluje u strogoj liniji sa svim potrebnim merama koje sprečavaju dalje širenje virusa. Petrit Šabani, vlasnik, rekao je: "Uzgoj lekovitih aromatičnih biljaka takođe će uticati na zapošljavanje ljudi i otvaranje novih radnih mesta, što je rezultiralo prihodima za nas i naše poljoprivrednike sa ugovorom. Ovo je posebno presudno u ovom trenutku kada se lokalna i globalna ekonomija suočavaju sa izazovima."

B

... da će park Grmija u Prištini, jedno od omiljenih izletišta u prirodi za svoje stanovnike, uskoro biti dom sa više zabavnih ponuda i avantura na otvorenom za posećioce svih starosnih grupa? IN-Nature Avantura Park je najnoviji turistički projekat opštine Priština, putem zajedničkog ulaganja sa Švajcarskom agencijom za razvoj i saradnju. Planirano je da ima 53 elemenata i 6 penjačkih staza za oko 90 učesnika istovremeno. U avanturističkom parku naći će se i 6 zip linija različitih dužina i težina, kao i drvena kafana. Nešto lepo čemu se treba veseliti nakon zatvaranja.

C

... da je u poslednjih nekoliko meseci, potražnja za sveže ceđenim bobičastim sokovima koje proizvodi kompanija Kas-trioti dramatično porasla? Kao rezultat toga, vlasnica Aferdita Murati i njen tim morali su raditi u više smena kako bi zadovoljili sve zahteve klijenata za svežim sokom od aronije, divljih borovnica i kupina. Takođe, Aferdita je zaosllila dva dodatna radnika sa skraćenim radnim vremenom da pomognu. Zahvaljujući poboljšanim kapacitetima za obradu mašina za punjenje i zatvaranje boca stečenih uz podršku PPSE, mnogo lakše je bilo pratiti povećanu potražnju.

D

... da ćete uskoro moći da doživite uzbuđenje bandži (bungee) skokova na Kosovu? U stvari, uzbuđljivom iskustvu možete dodati skakanje i to ne samo jednim skokom - već onoliko puta koliko želite sa raznih mesta širom zemlje. GoPro kamera biće vaš saveznik koji će vam pomoći da pokažete hrabrost i zabavu vašoj porodici i prijateljima. Ovo je najnoviji proizvod koji treba dodati listi stvari koje možete da uradite na Kosovu. Proizvodom upravlja kompanija Dinarica Journey, na osnovu sporazuma o partnerstvu potpisanim sa PPSE-om za podršku ovog proizvoda.

NACRTI ZA PROMENU

Kako se turistički operateri na Kosovu suočavaju sa ovom situacijom?

Arsim Redžepi je osnivač Balkan Destination, turističkog operatera koji na Kosovo dovođi strane turiste i uglavnom organizuje posete za kulturu, gastronomiju, tradiciju i svakodnevni život u zemlji. "Naše tržište je uglavnom strano", rekao je on. Turneje u našoj zemlji počinju od kraja aprila i maja i taj period bi trebalo da bude veoma prometan za nas. Zatvaranje aktivnosti zbog pandemije imalo je negativnog uticaja, jer su sve grupe otkazane do juna, a zapravo ne znamo šta će se desiti sa grupama iz septembra i oktobra", kaže on.

O otkazivanju grupa stranih turista priča i Virtyt Gacaferi, osnivač Balkan Natural Adventure, agencije koja nudi turističke usluge na Kosovu i koja takođe pokriva i druge zemlje zapadnog Balkana "Primili smo mnogo otkaza od stranih klijenata. Za nas 90% klijenata dolazi iz zemalja EU, Austrije, SAD i Azije. Ne očekujemo da ćemo ove godine početi sa letnjom sezonom. Ukoliko budemo mogli započeti sa radom u novembru, to će biti dobro za nas".

Da bi se prilagodio stvorenim okolnostima i van kontrole poslovanja, Balkan Natural Adventure je usredsređen na nove aktivnosti tokom letnje sezone sa fokusom na lokalne posetioce. "Sada smo orijentisani na lokalno tržište". Pripremamo dobru i povoljnu ponudu za građane

Kosova. Na primer, koristimo planine, gde naši vodiči vode grupe i sakupljaju čaj, gljive i borovnice. Trudimo se da pronađemo modele koji će zameniti naš dosadašnji rad, ponudu za različite klijente od naših uobičajenih klijenata", kaže Virtyt Gacaferi.

U stvari, ove godine se očekuje da će fokus biti na lokalnim posetiocima i stvaranju turističkih paketa unutar zemlje koji su pogodni za ovu novu klijentelu, ali i po pristupačnim cenama za njih. Prestanak ekonomskih aktivnosti u zemlji doveo je do smanjenja prihoda domaćinstava, a putovanja ili odmori u inostranstvu ove će godine biti još luksuzniji nego inače. Mnogi turistički operateri koriste ovaj period bez aktivnosti kako bi re-konceptualizovali svoje poslovne modele i stvorili atraktivne ponude

za lokalne posetioce.

Tako se čini da se ograničavajuće mere ublažavaju, Kosovo se priprema za turističku ponudu za svoj narod. Vreme je da još više zavolimo Kosovo i damo novi život turističkom potencijalu naše zemlje.

Ul. Sulejman Vokshi Br.42 |10000 Prishtinë, Kosovo
Tel: +383(0)38220403
email: ppseinfo@swisscontact.org
website: www.ppse-kosovo.org and
www.swisscontact.org/kosovo
www.facebook.com/ppse.kosovo
https://twitter.com/PPSE_Kosovo
<https://www.instagram.com/ppsekosovo/>

Promoting Private Sector Employment

Projekat Promovisanje Zapošljavanja u Privatnom Sektoru, Švajcarske Agencije za Razvoj i Saradnju implementiran je od strane Swisscontact-a i Instituta Riinvest.